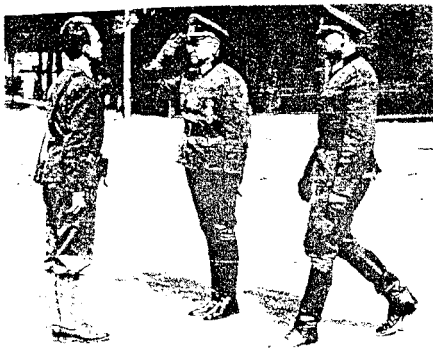

HAMAR:

SANNHETEN BAK ET FRIGJØRINGSFRIMERKE

Vi har fått nye, flotte frimerker til frigjøringsjubileet. Et av dem viser daværende hjemmestyrkeleder, senere oberst Terje rølle, en uredd og dyktig offiser, overta Akershus festning fra den tyske kommandanten. Det er 22. mai 1945. den tyske offiseren var musikklektor, "forkledd" som major, slik det skjer når alt mobiliseres. en humanist som korresponderte med Albert Schweitzer i Afrika. Han døde kort tid etter at han var kommet hjem.

Det som bildet ikke viser, er at den maktdemonstrasjon som ble ansett riktig, ble utført ved at kaptein **Lars Sagbergs** avdelinger rykket inn på Akershus. De kom fra IV-bataljon av "svensketroppene". Uniformerte og væpnet.

Burde festningen vært overlevert til ham? Men Milorgs avdelinger var kanskje mer "in". De hadde jo arbeidet under jorden og vært mer utsatt enn troppene som kom fra Sverige. Personlig hadde flyktninglos **Sagberg fra Åsvang** vært like dristig før han måtte komme seg unna til Sverige. Han var forøvrig en fremragende feltoffiser, respektert av alle.

Sagbergs avdeling dannet rekke på begge sider av innkjøringen til slottet 7. juni da Haakon VII kom tilbake. Han hadde den ære å kommandere honnøren, så vanskelig i menneskemylderet at soldatene fikk ordre om å se på ham og følge ham når han hilste. Selv en sterk kommandostemme kunne bli borte i jubelen.

Det kan tilføyes at under manøvrene vurderte svenske offiserer hvordan norsk befal greide jobben; Sagberg var en av dem som ble anerkjent som meget brukbar i den sammenheng, en heder som ikke ble alle til del.

Anton Oistad

(Anton Oistad er tidligere offiser i den norske hær, er cand. jur. og cand. philol., og er vel blant de av våre abonnenter som har deltatt mest aktivt i debatten om selve krigen i Norge. Han er kjent som en uredd og hederlig polemiker. Skvetten er han ikke, selv om hans påvisninger av de virkelige forhold moter misbilligelse hos hellegloriefabrikantene.)

NÅR DE SOVER

Alle er barn når de sover.
Da er det ikke krig i dem.
De åpner hendene og puster
i den stille rytme som himlen har gitt menneskene.

De spisser munnen som små barn
og åpner hendene halvt alle,
soldat og statsmann, tjener og herrer.
Stjernene står vakt da og det
er en dis over hvelvene,
noen timer da ingen
skal gjøre hverandre ondt.

Kunne vi bare tale til hverandre da
når hjertene er som halvt åpne blomster.
Ord som gylne bier

skulde trenge inn der.

- Gud, lær mig søvnens sprog.

ROLF JACOBSEN

✕

SKIEN:

FRONTKJEMPERNE

I Tidsskrift for Den norske lægeförening nr. 11/1995 har Skienslegen Inger Cecilie Stridsklev fått inn en større undersøkelse omkring 181 norske frontkjemperes belastninger og sykehistorier. For å sikre at den undersøkte gruppe er representativ for frontkjemperer som helhet, er det lagt særlig vekt på 1. kompani Regiment Norge etter en liste av 15.1.1944, der det var 76 nordmenn. Medisinske og sosiale forhold er kartlagt. Krigsinnsats fra og med borgerkrigen i Spania og på Østfronten frem til våren 1945 beskrives. Skader og sykdommer i forbindelse med krigsinnsats, i fangenskap i USSR, hos Vestmaktene og i Norge er undersøkt. Sosiale forhold i etterkrigstiden er også undersøkt. Inger Cecilie Stridsklev viser at frontkjemperer har vært utsatt for store belastninger i krig, fangenskap og senere. Det gjenspeiles i store tapstall, betydelige fysiske skader og høy dødelighet i de første etterkrigsår. Til tross for dette har de, sannsynligvis pga. opprinnelig gode ressurser, klar seg relativt bra både helsemessig og økonomisk i de senere etterkrigsår. Det er viktig at leger møter dem med åpenhet, slik at de får tillit nok til å fortelle om sin bakgrunn og sine skader, skriver Tidsskr. for Den norske legeförening i sin ingress. De som er interessert i særtrykk av underøkelsen, kan skrive til I.C. Stridsklev, Håvundv. 125, 3715 Skien ved å erlegge kr. 15,- i frimerker. Vi gjengir fra Varden, Skien, en presisering fra Stridsklev i forbindelse med debatten som fulgte undersøkelsen i legetidsskriftet:

For å sikre representativiteten i min undersøkelse gikk jeg ut fra en liste på 76 nordmenn fra 1. kompani Regiment Norge fra 15.1.1944. Av disse var vel 1/3 døde/ falt for frigjøringen. En var likvidert av hjemmefronten i 2. halvdel av april 1945.

Ytterligere 1/10 av de gjenlevende døde innen utløpet av 1951. Jeg var heldig og fikk alle de 30 som fortsatt levde til å besvare et meget omfattende spørreskjema om alt fra fødested, utdannelse, yrke, deltagelse i krigen 1940 og på Østfronten, fangeerfaringer fra Norge og utlandet, skader og sykdommer gjennom livet og event. når og hvorfor pensjonert. I tillegg besvarte 151 andre frontkjemperer skjemaet. Ved sammenligning fant jeg at besvarelsene til disse to gruppene var relativt like og mener derfor at disse 181 er representative for frontkjemperer generelt.

Fengselslege **Jon Leikvam**, utnevnt for okkupasjonstiden, har i et intervju uttalt at "Som overlege ved fengsle i Oslo, både under og etter okkupasjonstiden - kan jeg bekrefte at aldri var vilkårligheten og overgrepene større mot fanger enn etter at freden brøt løs i 1945. Det er sannheten. Selv har jeg behandlet så mange "landssvik-fanger" for voldelige overgrep at jeg vet hva jeg snakker om i forhold til jurister og historikere som av personlige eller sjåvinistiske grunner "antar" at alt gikk riktig for seg. Blant annet hendte det at gjenger fra Hjemme-fronten eller de såkalte polittropper fra Sverige brøt seg inn i cellene og skamslo fanger. Iblant moret de seg med å skyte fra gården mot cellevindue, og det var et under at ikke liv gikk tapt, men jeg har behandlet en farlig hodeskade som oppsto pga. denne vettløse skytingen. Myndighetene grep ikke inn."

I min artikkel i Tidsskrift for Den norske lægeförening har jeg beskrevet hvordan 9 frontkjemperer og 10 andre fanger døde en ikke naturlig død i forbindelse med arrestasjon eller fangenskap etter krigen. Jeg vet i tillegg om flere lignende tilfeller der andre fanger enn frontkjemperer eller pårørende omkom.